Zo života michalovskej eparchie

Tradičné odpustové bohoslužby

● **V nedeľu dňa 14. júna 1970 v obci Kuňuši z príležitosti chrámového sviatku Sošestvija sv. Ducha konali sa tradičné odpustové sv. bohoslužby.** Slávnostnú sv. liturgiu vykonal d. o. mitr. prot. Jozef Iljuk, arcidekan, za asistencie d. o. dočasného pobočného administrátora tit. arcidekana Petra Semancu a účasti veľkého počtu pútnikov z celého okolia.
Príležitostnú odpustovú kázeň predniesol d. o. mitr. prot. Jozef Iljuk. Záverom d. o. t. arcidekan Peter Semanco poďakoval sa všetkým prítomným za ich účasť na odpustových sv. bohoslužbách. Odpustové bohoslužby boli ukončené mnohoľitstvijem.

● **V nedeľu dňa 28. júna 1970** konali sa tradičné odpustové sv. bohoslužby **v obci Podhorodi,** zasvätené chrámovému sviatku sv. apoštoloc Petra a Pavla.
Sv. liturgiu vykonal d. o. **Juraj Cap,** t. arcidekan z Lastomíra, ktorý je rodákom z tejto obce, za spoluslúženia správcu miestnej farnosti d. o. Ladislava Fedora.
Príležitostnú odpustovú kázeň predniesol d. o. t. arcidekan Juraj Cap. V priebehu sv. liturgie početní veriaci pristúpili ku sv. spovedi a sv. prijímaniu.
Záverom správca farnosti d. o. Ladislav Fedor vo svojom prejave poďakoval sa zhromaždeným pútnikom za účasť a spoločné modlitby.

● **V nedeľu dňa 28. júna 1970 v pravoslávnom chráme v Markovciach z príležitosti sviatku apoštolov sv. Petra a Pavla konali sa tradičné odpustové sv. bohoslužby,** na ktoré sa zhromaždil veľký počet veriacich z celého okolia.
Slávnostnú sv. liturgiu vykonal d. o. Juraj Lovič, t. arcidekan z Falkušoviec, za asistencie d. o. Juraja Kocu, t. arcidekana z Pozdišoviec, a správcu miestnej farnosti d. o. dekana Michala Fediča.
Odpustovú kázeň predniesol d. o. t. arcidekan Juraj Koco.
Po záverečnom prejave správcu farnosti d. o. Michala Fediča ukončili sa odpustové bohoslužby mnohoľitstvijem.

Cyrilometodejské slávnosti

● Podobne ako v uplynulých rokoch, tak aj v tomto roku v nedeľu dňa **5. júla 1970 v deň sviatku slovanských vierozvestov sv. Cyrila a Metoda, v pravoslávnom katedrálnom chráme v Michalovciach konali sa tradičné cyrilometodejské slávnosti za účasti duchovenstva a veriacich michalovskej eparchie.**
Slávnostnú archijerskú sv. liturgiu **vykonal Preosvietený vladyka Cyril,** biskup michalovský, za asistencie d. o. mitr. prot. Jozefa Iljuka, a d. o. dekana Štefana Horkaja, predstaveného katedrálneho chrámu, a poslucháčov PBF.
Príležitostnú kázeň predniesol d. o. dekan Štefan Horkaj.
V priebehu sv. liturgie veľký počet pútnikov pristúpil ku sv. spovedi a sv. prijímaniu.
Záverom po ukončení tradičných bohoslužieb Preosvietený vladyka Cyril v svojom prejave zhodnotil dielo sv. slovanských vierozvestov a udelil pútnikom svoje arcipastierske požehnanie. **(M. Š.)**

Budúce číslo vyjde 10. októbra 1970.

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislava. Redakcia: Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel. 230-81. Vedie red. rada. Vedúci a zodp. redaktor prof. dr. P. Kernaševič. Technický red.: prot. R. Ferenc. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Dukelské tlačiarne, národný podnik, Prešov. Ročné predplatné 12 Kčs, jednotlivé číslo 1 Kčs. Ročné predplatné pre zahraničie: 2 doláre. Rozširuje PNS. Objednávky prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú objednávku treba adresovať PNS — Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 48 — Povolené Výnosom MIO č. j. 248/II/2 12-V-52 zo dňa 28. mája 1952.

ODKAZ sv. CYRILA A METODA

Ročník XVI. — Orgán pravoslávnej cirkvi — Číslo 9/1970

Detská príloha nášho Odkazu

Milé deti! Akoby som vás videla, aké ste opálené. Napriek tomu, že tohtoročné leto prinieslo viac vody ako slnka, predsa ste však našli tú vhodnú chvíľu na to, aby ste si na zimu našetrili trocha lúčov do zásoby. Nuž, ako ináč začať, než tým, že škola je tu opäť! Dávno už viete, že sa vám každoročne píše, že s chuťou do toho atď., teda začnem trocha z iného konca.

V septembri oslavujeme spolu s našou pravoslávnou cirkvou sviatok Povýšenia sv. Kríža. Kríž — akć je to dojemné znamenie. Poznala som jeden z brezového dreva, vysoký, veľmi vysoký a biely, s tŕňovou korunou. Stál na strelnici v Kobylisiach. Po vojne som chodievala každoročne na panychídu, ktorá sa slúžila za vladyku Gorazda a jeho spolupracovníkov. Nebola som ešte vtedy dospelá a ten kríž spôsobil vždy to, že som sa rozplakala. Tretieho septembra 1942 na mieste, kde je kríž, stáli oni proti nám všetkým, ktorí sme v duchu boli s Gorazdom, s otcom Čiklom, s dr. Petřekom. Nikto z nás tam v skutočnosti nebol: boli prítomní len nacistickí vrahovia a ich obete — pravoslávne duchovenstvo a odbojári. Ale ja som si vždy myslela, že to vidím, že prežívam s celou cirkvou tú smrteľnú ranu, s celým národom smútim a v zúfalstve volám — zastavte, to je čistý človek, to je biskup — vlastenec!!! V duchu som dochádzala do najmenších podrobností. Často som myslela na to, o čom asi premýšľal vladyka Gorazd, keď kráčal po tej tráve sputnaný, kde ja teraz stojím slobodná a voľná. Prečo ja môžem odísť, sadnúť do električky a ticho si poplakať, keď on nemohol a Boh mi je svedkom, že by si to bol viac zaslúžil, aby prežil a mohol pre nás ešte rad rokov pracovať. Pozerala som s určitou závisťou na okolité budovy, ktoré boli pri jeho posledných chvíľach a boli tu ešte stále, kým on nie. Závidela som tráve, tomu kúsku zeme, ktoré ho milostivo prijali do svojej náruče, keď padol po salve popravčej čaty a hanbila som sa za to, že nás nebolo, aby sme mu pomohli. Možno chcel niečo odkázať, ešte slovkom poučiť, povzbudiť, ešte sa láskavo po nás obzrieť, ale nás tam nebolo.

Tohto roku je tomu 28 rokov. Beh života sa samozrejme nezastavuje, aj keď niektorá chvíľa človeka smrteľne poraní. Padneš, alebo ideš ďalej nosiť svoj kríž, ako určil Pán. Krv vsiakla do zeme, ktorá zarástla novou trávou, prachom zapadli stopy po posledných krokoch pravoslávneho biskupa, ktorý miloval cirkev a vlasť do poslednej možnosti, až k strate života. Bol skromný, azda preto taký milý nám všetkým. Nezniesli porovnania s ním rôzni pražskí „monsignori" fialovo opásaní všetkými smermi. Ich dávka hrdosti sa vyčerpala už tu na zemi. Ale slávu nášho vladyku Gorazda hlása onen biely kríž stále a stále, aj keď on sám behal po Prahe v skromnom zimníčku, okuliaroch, s aktovkou v ruke čakával na tramvaj a bol by sa zhrozil nad tou márnotratnosťou, keby mal chodiť autom. Taký bol, že svoj vlastný posledný groš dal cirkvi. Snáď preto sa nemôžem striasť pocitu, že nám ešte niečo chcel povedať, čo by nám veľmi pomohlo. Nezabúdame!

Teta Helena.

Povýšenie sv. Kríža

„Krestu Tvojemu poklaňajemsja, Vladyko, i svjatoje voskresenije Tvoje slavim".

Svätá pravoslávna cirkev oslavuje sviatok Povýšenia sv. Kríža Pánovho a vyzýva i slovami uvedenými v motto tohto článku svoje verné deti, aby vzdali patričnú úctu čestnému a životodarnému Krížu Christovmu a cez neho i preslávnemu Jeho Vzkrieseniu.

Svätá pravoslávna cirkev uctieva Kríž Pánov, lebo na ňom bol ukrižovaný Isus Christos, Kráľ a Pán (Ján 19, 17, 19, 25, 31; Mat. 27,

40), ktorý svojou smrťou na kríži nás vykúpil z hriechov, prekliatia a smrti, ktoré tiažili ľudské pokolenie. „... Keď nám odpustil všetky priestupky a dlžobný úpis, — ktorý s predpismi (zákona) proti nám bol a nám prekážal, vymazal a odstránil, pribijúc ho na kríž" (Kolos. 2, 14). — „Zmieril Boha s človekom" (Kolos. 1, 20). Práve v tom sa prejavila nesmierna láska Boha k ľudstvu v úpadku. „Boh tak miloval svet, že dal Syna svojho jednorodeného, aby každý veriaci v Neho nezahynul, ale mal život večný" (Ján 3, 6).

Pevne veriaci pravoslávny kresťan si uctieva sv. Kríž a klania sa mu preto, lebo tu, na Kríži, sa uskutočnilo to víťazstvo nad diablom, nepriateľom spásy ľudského pokolenia. Cez Kríž boli zničené úklady tohto nepriateľa, zborené brány pekla a tí, ktorí boli sputnaní jarmom hriechu, dostali slobodu a právo volať sa synmi Božími a členmi Christovej cirkvi (Ján 1, 12).

Kríž Pánov je znamením víťazstva cirkvi Christovej, lebo mocou Kríža sa víťazí nad nepriateľmi viditeľnými i neviditeľnými. Kríž Christov je božskou zbraňou, ktorá odháňa každého nepriateľa. „Slovo o kríži je totiž bláznovstvom tým, čo hynú, ale nám, ktorí dosahujeme spasenie, je mocou Božou" (1 Kor. 1, 18).

Kríž Pánov je začiatkom i koncom našej spásy (Ján. 3, 16, 17). Bez neho by sme neboli kresťanmi, ani členmi cirkvi Christovej, neboli by sme synmi Božími. Pre Kríž sa rodíme, s ním žijeme a s Krížom aj zomierame. „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený, ale kto neuverí, bude odsúdený" (Marek 16, 16). Kríž Christov je naša zbraň, náš oblek, do ktorého sa máme odievať počas nášho pozemského putovania, aby ihneď každý spoznal nás a rozlíšil od inovercov... (Apok. 7, 3; Ezech. 9, 4).

Kríž pre kresťana je znamením slávy, pre pohanov bol znamením hanby a hrozným trestom je pre odpadlíkov od cirkvi Christovej (Gal. 6, 14).

A napokon: Kríž Christov bude hrozivým znamením posledného a definitívneho konca — súdu Božieho (Mat. 24, 30).

Toto všetko sú dôvody, prečo pravoslávny kresťan sa s hlbokou úctou skláňa pred Jeho Krížom. Svätá pravoslávna cirkev nás vždy, najmä však v deň Povýšenia sv. Kríža, volá k modlitbe takto: P r i i d i t e v s i v i r n i j i, p o k l o n i m s j a č e s t n o m u i ž i v o t v o r j a š č e m u K r e s t u C h r i s t o v u!

† C y r i l, biskup michalovský

Dr. h. c. PhDr. Miloš J. Pulec

Cirkev a štát

Kresťan žije vždy v určitom prostredí, v konkrétnej situácii určitého spoločenského zriadenia. Dnes prakticky všade v dosahu štátnej moci. Táto skutočnosť by ho nemala znepokojovať. Ak tu jestvuje nejaká dilema, vyriešil ju náš Pán a Spasiteľ úplne zreteľne v odpovedi na otázku farizejov a herodiánov o peniazi dane. Jeho „dávajte, čo je cisárovo cisárovi a čo je Božieho, Bohu!" nestratilo nikdy normatívnu platnosť, aj keď nie vždy vedeli pozemské cirkvi za týmto príkazom ísť.

V podstate sa vo vzťahu cirkvi a štátu skrýva dvojaké nebezpečie. Prvé tkvie v sekularizácii eklézie, v jej presýtení svetom a podrobení štátnou mocou, nech už v cézaropapizme akéhokoľvek odtieňa, nech v odklone od zvrchovanosti viery a jej odsunutí najviac ak na akési služobné miesto v systéme vládnúceho aparátu. Druhé spočíva naopak v popretí zmyslu a poslania štátnej správy, ako to hlásajú sektári najrôznejších odtieňov, u nás napr. adamiti pätnásteho storočia aj blúznivci vekov neskorších, dnes potom vo svete najmä tzv. svedkovia Jehovovi. Čím viac sa dovolávajú Písma, tým zreteľnejšie vystupuje ich blud, lebo nie je možné nič vážne postaviť proti jasnému napomenutiu sv. Petra Apoštola: „Poddaní buďte všelijakému ľudskému zriadeniu pre Pána" (1 Ptr. 2, 13) a podobným príkazom v epištolách sv. Pavla (Tit. 3, 1; Rim. 13, 1—7). Najmä druhé z uvedených miest je sťa ilustráciou príkladu samého Pána a Spasiteľa, ktorý — aby nepohoršil predstaviteľov rímskej moci, urobil jediný zázrak, ktorý kedy z Jeho divov smeroval k nadobudnutiu pozemského majetku. Striebornou mincou z úst ryby platí daň za seba a za Petra (Mat. 17, 26—27).

Svätá cirkev, ktorá verne stráži náuku Pána, vždy sa chcela vyvarovať obidvoch krajností. Od začiatku bráni svoju slobodu v Christu v klasickom princípe, že viac sa patrí počúvať Boha ako ľudí (Skut. 5, 29), ale súčasne už v apoštolskom kánone (pravidlo 84) prísne trestá toho, kto by nespravodlivo urazil svetského vládcu. Neskoršie kánony ustanovili vzájomný pomer cirkvi a štátu ešte podrobnejšie, ale vždy v tradičnom apoštolskom duchu: biskup smie žiadať cisára o milosť pre utláčaných, pre vdovy, siroty a pre tých, ktorí sa k cirkvi utiekajú (Sard. 7—9), ale žiadny z biskupov nesmie prichádzať k cisárovi bez jeho písomného pozvania (Sard. 7.). Cirkevná ústava rešpektuje tiež starostlivo civilné správne rozdelenie, a to už v kánonoch štvrtého a šiesteho ekumenického snemu (r. 451 a r. 680).

Veľmi dôležité, stále plodné a pre správnu orientáciu kresťanskú zvlášť významné sú tiež tie prehlásenia celocirkevnej autority, ktoré prikazujú dovolávať sa v určitých a vo väčšine presne stanovených prípadoch pomoci svetských úradov. Také nájdeme častejšie najmä v ustanoveniach eku-

menicky platných noriem snemu karthaginského (78, 104 a i.) kde sa cirkev obracia o pomoc proti bludárom. Štátu prísluší podľa kánonu 104 priamo povinnosť brániť obecnú cirkev proti heretikom, ktorí „nemôžuc odpovedať proti pravde, uchýlili sa k nepeknému, násilnému jednaniu, takže mnohých biskupov a iných duchovných, nehovoriac už o laikoch, zahrnuli ohováraním a vtrhli do niektorých chrámov a do iných sa vtrhnúť pokúšali..." — Tieto starokresťanské zásady našli miesto i v rímskom práve cirkevnom. Cirkev sa potom dovoláva v zásade úplne správne pomoci svetskej (brachium seculare), ale žiaľ už nie k obhajobe evanjelia, ale k ochrane vlastnej trestnej a súdnej jurisdikcie, poznamenanej systematickým nepochopením radostnej zvesti lásky. Hrôznym dokladom zločinného spolčovania blúdiacich hierarchov a ich sluhov so svojvoľnými, ukrutnými a skúpymi držiteľmi svetskej moci sú kacírske a čarodejnícke procesy, ktoré sa v tisíckach prípadoch končili upaľovaním úplne nevinných ľudí.

Pravá cirkev pravdaže takéto deformácie nepozná. Najväčší duchovia kresťanstva aj tak vždy nabádali k znášanlivosti a miernosti: veľká vec je sebazaprenie i v týchto záležitostiach! Ako jeden za mnohých nech bude uvedený sv. Tomáš Kempenský, učiteľ cirkvi, ktorý v Nasledovaní Christa radí: „...je nutné, aby sme tiež niekedy zanechali svoju mienku pre dobro mieru". Kresťan sa nepozná podľa neznášanlivosti, ale podľa života vo zväzku pokoja. To platí tiež a najmä vo vzťahu k štátnej moci. Vracia nás to k apoštolovmu „dávajte teda každému, čo ste povinní: komu daň, tomu daň, komu bázeň, tomu bázeň, komu česť tomu česť" (Rim. 13, 7).

Naše národy sa v histórii dostali do spoločnosti detí Božích cenným prínosom: štyrmi postulátmi, známymi ako štyri artikule pražské. V majstrovskej skratke rieši tiež dobovo i trvale zdanlivú problematiku v pomeru cirkev — štát. Slovu Božiemu a sviatosti eucharistie v jej plnej podobe, Christom ustanovenej, je daná prednosť pred všetkým. Štát je povolaný, aby zamedzil svetskému panovaniu kňazov a trestal hriech každého z veriacich. Tu nájdeme oveľa mohutnejšie, ale pri tom nekompromitujúce a nekompromitovateľné „bracchium seculare"; trestajúci „meč" sa obracia proti tým, ktorí sa vzďaľujú od plnenia Božích prikázaní, aby ich oddelil od ich hriechu. Odlišný názor vo veci viery sa pripúšťa: kde inde nájdeme v pätnástom storočí dve vyznania, dve rôzne konfesie pod jednou strechou, ba i pod jedným arcibiskupom, ktorý by svätil žiakov „pod jednou" i „pod obojí"?

Padla tu zmienka o meči, a tá nás vedie neskôr k nevyhnuteľnosti neopomínúť na záver tohto informatívneho pojednania zmienku o bule „Unam sanctam", ktorá bola vydaná 14. novembra 1302 pápežom Bonifácom VIII., ktorý tu vyložil svoj zámer na pomer svetskej a cirkevnej moci. Vychádza zo zmienky o dvoch mečoch v čítaní strastí (Luk. 22, 38), ktoré vraj boli zverené sv. Petrovi, ktorý im v pápežoch vraj ďalej vládne: prvý meč moc duchovnú si ponecháva bezprostredne, druhý, moc svetskú, prenecháva panovníkom, ktorí ju majú právo použiť len v prospech cirkvi. Tento výklad, vtipne u nás odmietnutý niekoľkokrát aj Majstrom Jánom Husom, okrem iného v jeho boji proti odpustkom, platí v rímsko-katolíckej cirkvi dosiaľ a nemôže byť zmenený, lebo všetky normatívne, t. j. viery a mravov sa týkajúce pápežské oficiálne výroky, boli roku 1870 vyhlásené raz na vždy a so spätnou platnosťou za irreformabiles, za neopraviteľné! To pravdaže neprekážalo Jozefovi II., aby takéto vyhlásenia, podobne ako aj ďalšie buly, kde pápeži svoju právomoc prekračovali, ako „In Coena Domini" z r. 1364 alebo „Unigenutus" z r. 1713, nariadil vo všetkých kňazských breviároch zalepiť! Veľmi názorné poučenie pre cirkvi, aby sa nevkladali do vecí im nezverených, ak nechcú stratiť na prestíži, ktorá je im Bohom prepožičaná k úplne iným účelom, než by bolo malicherné hašterenie a hľadanie prázdnej cti tam, kde má byť nájdená pokora, služba blížnym a obetavá starostlivosť o blaho ľudských duší...

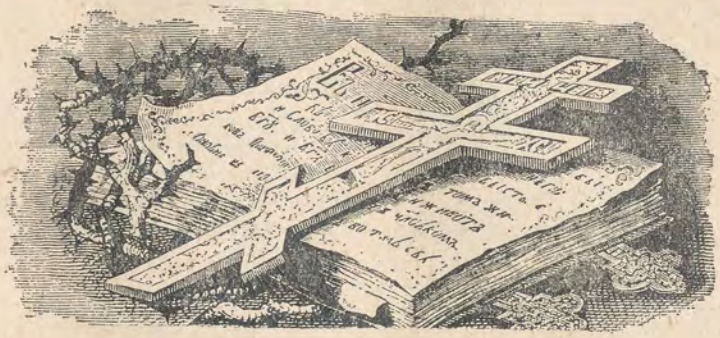

Svätý kríž — naša záchrana

Keď vyslobodil Boh Izraelský národ z egyptského zajatia a faraónovo vojsko potopil v Červenom mori, ktoré ich chcelo vrátiť naspäť, Boh činil ešte mnoho iných zázrakov pred ich zrakmi. Po vyslobodení z egyptského zajatia, a najmä pred vojskom, ktoré ich prenasledovalo, národ Izraelský sa radoval a spieval, tak ako to opisuje 15. kapitola II. Knihy Mojžišovej. Potom išli tri dni a tri noci, až prišli k púšti Súr a vody nebolo, ale našli vodu, lenže voda bolá horká a nemohli ju piť. Ľud začal reptať na Mojžiša. Mojžiš modlil sa k Bohu a Boh mu ukázal drevo, ktoré keď hodil do vody, voda bola sladká. A Boh povedal: „Ak budeš naozaj poslúchať hlas Hospodina, svojho Boha, a budeš robiť to, čo je spravodlivé v Jeho očiach, a priložíš ucho k Jeho prikázaniam a budeš ostríhať všetky Jeho ustanovenia, niktorej z nemocí, ktoré som doložil na Egypt, nedoložím na teba, lebo ja som Hospodin, ten, ktorý ťa uzdravuje" (Mojž. II. 15, 26).

Nebyť dreva, ktoré im ukázal Boh, boli by zahynuli od smädu na púšti. Tak, ako im zachránilo život pozemské drevo, tak zachraňuje život večné drevo novozákonné, drevo svätého kríža. „Syn človeka neprišiel duše zahubiť, ale zachrániť" (Luk. 9, 56), povedal sám Isus Christos.

Keď človekovi niekto zachráni život v nejakom nešťastí, je mu povďačný a vždy to pripomína ľudskosť, dobrotu a milosrdenstvo; tak aj záchrana Spasiteľa na kríži nám pripomína Božskosť a veľkú lásku Boha k človekovi. „Tak Boh miloval svet, že i Syna svojho jedinorodného dal, aby každý, kto verí, nezahynul, ale mal život večný."

Odkedy našla sv. Helena kríž, na ktorom bol ukrižovaný Spasiteľ Isus Christos, odvtedy sa datuje aj sviatok „Vozdviženije čestnaho Kresta", keď prvýkrát bol ukázaný národu; pohľad na to drevo svätého kríža vedel vždy rozradostniť každého veriaceho, keď s vierou naň hľadí, chorého uzdraví, zarmúteného poteší, plačúceho utíši, utrápeného povzbudí...

V živote je človek skúšaný a čím viacej je skúšaný, tým viacej sa má na Boha obracať a kto s Isusom Christom trpí, s Ním bude aj oslávený, kto s Ním umiera, s Ním bude aj žiť. Preto prosme Boha svojimi osobnými aj spoločnými modlitbami: daj, Pane Bože, s drevom svätého kríža víťazstvo cirkvi našej, aj nám samým nad sebou, ako si dal víťazstvo Konštantínovi Veľkému — s krížom zvíťaziť nad nepriateľom.

Daj, aby pohľadom na drevo svätého kríža sme sa odvrátili od zlého a povzbudili sa k dobrému. Pošli nám na pomoc Šimona Cyrenejského v osobe nejakého priateľa, alebo dobrodinca v našom každodennom kríži.

Štefan Horkaj, farár

Akého si náboženstva, viery?

(pokračovanie)

I dnešné naše pojednanie pokračuje slovami rímsko-katolíckeho arcibiskupa záhrebského Strossmayera:

„Ak uznávame Pia IX. za neomylného, vtedy sme povinní uznávať za práve tak neomylných všetkých jeho predchodcov. Dobre! Ale tu, dôstojní bratia, história dvíha svoj autoritatívny hlas na dôkaz toho, že niektorí pápeži hrešili. Môžete protestovať proti tomu, alebo to odmietať, ako sa vám páči, ale ja to dokážem. Pápež Viktor (192) spočiatku uznal montanizmus (heréza II. st.) a potom ho odsúdil. Marcelín (296—303) sa klaňal modlám: vošiel do chrámu bohyne Vesty a priniesol jej obeť. Poviete, že to bola vec slabosti: ale ja odpoviem takto: námestník Isusa Christa zomiera, ale nikdy sa nestáva zradcom. Libérius (358) súhlasil s odsúdením Atanázia a rozhodol sa prijať ariánstvo preto, aby ho pustili z vyhnanstva a aby mu vrátili predošlú katedru. Honorius (625) sa pridržiaval monofelitizmu, čo presvedčivo dokázal otec Gratri. Gregor I. (578—90) nazýva antiktristom toho, kto si prisvojuje titul vselenského biskupa, ale Bonifác III. (607—608) bez ohľadu na to prinútil otcovraha imperátora Foku, aby si spomínaný titul privlastnil. Paschalius II. (1088—1099) a Eugen III. (1145) schvaľovali súboje; Július II. (1609) a Pius IV. (1560) ich zakázali. Eugen IV. (1431—39) uznával Bazelský sobor a ustanovenie o znovupoužívaní kalichu v českej cirkvi. Pius II. (1458) toto privilégium zrušil, Hadrián II. uznal právoplatnosť občianskych sobášov; Pius VII. (1800—1823) ich odsúdil, Sixtus V. (1585—1590) povolil vydávanie Biblie a známou bulou schválil jej čítanie. Pius VII. odsúdil tých, ktorí čítajú Bibliu. Kliment XIV. (1700—1712) zlikvidoval rád jezuitov, povolený Pavlom III; Pius VII. ho znovu obnovil.

Ale prečo sa dovolávať tak dávnych svedectiev? Svätý otec, náš, ktorý je tu prítomný, vo svojej bule, obsahujúcej pravidlá pre tento sobor, vari nezničil, v prípade svojej smrti počas tohto zasadania, to, čo mu v minulosti mohlo protirečiť, — dokonca nariadenia a rozhodnutia svojich predchodcov? Nikdy by som neskončil, veľadôstojní bratia, keby som chcel predložiť vašej pozornosti všetky protirečenia pápežov v ich učení. Tak teda, ak hlásate neomylnosť terajšieho pápeža, musíte dokázať nemožné, t. j. dokázať, že pápeži si nikdy neprotirečili, alebo dokázať, že podľa zjavenia Svätého Ducha vám začína sa skutočná neomylnosť pápežov len od roku 1870. Osmelili by ste sa to urobiť?

Jednoduchý ľud sa môže správať rozlične a neobracať pozornosť na tie teologické otázky, ktorým nerozumie a ktoré preto nepokladá za dôležité; ale nech by sa akokoľvek ľahostajne staval k teologickým otázkam, pokiaľ ide o fakty, správa sa ľud ináč. Teraz nezvádzajte sami sobа! Ak vy podpíšete dogmu o pápežskej neomylnosti, vtedy naši nepriatelia — protestanti budú ešte smelší v tom, že majú na svojej strane históriu, ale súčasne my máme proti nim len naše vlastné odmietanie. Čo im povieme, keď vyložia pred nás všetkých rímskych biskupov až po J. Sv. Pia IX?

Pápež Vigilius (538) kúpil pápežstvo od Velizaria, plukovníka cisára Justiniána. Napokon je pravdou aj to, že porušil svoj sľub a nič nezaplatil. Je snáď v súlade s apoštolskými ustanoveniami kupovať si tiaru? Druhý chalcedonský sobor to dokazateľne zakázal. V jednom z jeho ustanovení čítame: „Biskup, ktorý dostane svoj stav za peniaze, nech bude zosadený a odlúčený". Pápež Eugen III. (1145) nasledoval Vigilia.

Svätý Bernard, ligotavá hviezda svojho storočia, karhal pápeža týmito slovami: „Môžeš mi ukázať v tomto veľkom meste Ríme niekoho, kto by ťa uznával za pápeža bez to, že by bol podplatený zlatom a striebrom?“

Dôstojní bratia! Bude naplnený Svätým Duchom ten pápež, ktorý kupčí pri chrámových dverách? Má taký nejaké právo učiť Cirkev neomylne?

Veľmi dobre poznáte históriu Formoza; niet čo dodať. Pápež Štefan prikázal vyhrabať jeho telo, obliecť do pápežského odevu, prsty, ktoré skladal pri žehnaní, odseknúť: — a potom ho dal hodiť do rieky Tiber a obvinil ho z krivoprísažníctva a nezákonností. Za to bol Štefan neskôr zatvorený do väzenia, otrávený a zahrdúsený. Ale pozrite, čo sa robilo ďalej. Roman, nasledovník Štefanov, a po ňom Ján X., obnovili pamiatku a uctievanie Formoza.

Môžete mi povedať, že sú to bájky, nie história. Bájky! Vojdite, Vaše dôstojnosti, do vatikánskej knižnice a prečítajte si Platina, historika pápežstva, a letopisy Baronia (897). To sú také fakty, ktoré by sa, pre česť pápežského trónu, nepatrilo vyťahovať; ale keď ide o znovuobnovenie takej dogmy, ktorá môže spôsobiť medzi nami veľký rozkol, vari môže láska k našej katolíckej, apoštolskej a rímskej cirkvi, položiť mlčanie na naše ústa? Preto pokračujem. Učený kardinál Baronius, hovoriac o pápežskom dvore, poznamenáva (venujte jeho slovám pozornosť), čím sa stala rímska cirkev v týchto dňoch. Aká je neslávna, ako v Ríme ňou manipulujú násilnícki ľudia pri dvore. Predávajú, vymieňajú a kupujú biskupstvo a, je to strašné povedať, opovažujú sa uvádzať na trón svätého Petra svojich milencov, lžipápežov (Baronius — 912).

Poviete azda, že títo lžipápeži nie sú skutoční? Nech je tak; ale v tom prípade, ak v priebehu päťdesiatich rokov rímsky prestol bol obsadený anti-pápežmi, ako vtedy zachováte zväzok biskupského nasledovníctva? Či mohla Cirkev aspoň v priebehu poldruha storočia existovať bez hlavy a bez vodcu? Teraz sa pozrite: veľká časť týchto anti-pápežov má svoje miesto v genealogickom strome pápežstva a pravdepodobne tí istí, ktorých opísal Baronius. Je pochopiteľné, ako sa musel červeňať význačný Baronius, keď odovzdával potomstvu skutky týchto rímskych biskupov. Keď hovorí o Jánovi XI. (963), zákonnom synovi pápeža Sergeja a Marocie, zapísal vo svojich letopisoch tieto slová: svätá Cirkev, t. j. rímska, bola bezočivo zneuctená tým skutkom; Ján XII. (956) zvolený za pápeža, keď mal osemnásť rokov, pod vplyvom dvora, nebol oveľa lepší než jeho predchodca. Viem, drahí bratia, že nemôžem poškvrňovať váš sluch takými ohavnosťami. Mlčím o Alexandrovi VI., ktorý bol otcom a súčasne milencom Lukrécie; odvraciam sa od Jána XXII. (1316), ktorý popieral nesmrteľnosť duše a bol zosadený snemom Konstanckým. Nehovorím o zmätkoch a rozkoloch, ktoré vtedy zneuctievali Cirkev. V tých nešťastných dňoch rímsky prestol bol obsadený dvomi, niekedy aj tromi súpermi. Ktorý z nich bol pravým pápežom? Opakujem ešte

raz: ak určujete neomylnosť terajšieho rímskeho biskupa, musíte uznať neomylnosť všetkých jeho predchodcov bez výnimky. Ale môžete to urobiť, keď história s jasom slnečného svetla potvrdzuje, že pápeži blúdili vo svojom učení? Môžete to urobiť a dokázať, že zištní, krvismilní, vrahovia, svätokupci — pápeži boli námestníkmi Isusa Christa?

Páni! Praví veriaci sa na nás obracajú s očakávaním, že od nás dostanú hoci nejaký liek pre vyliečenie mnohonásobného zla, ktoré znečisťuje Cirkev; vari sklamete ich nádeje? Aká bude naša zodpovednosť pred Bohom, ak ponecháme bez povšimnutia túto slávnu príležitosť, zoslanú nám Bohom, pre vyhojenie pravej viery? Využime ju, moji bratia; ozbrojme sa svätou odvahou: vynaložme silné a plodné úsilie: vráťme sa k učeniu apoštolskému, pretože bez neho máme len samé bludy, tmu a lživú tradíciu. Využime náš rozum na to, aby sme priznali za jedine neomylných učiteľov vo veci našej spásy apoštolov a prorokov.

Pevní a neochvejní na kameni Bohom vnuknutého Písma svätého, pôjdeme s plnou vierou pred tvár sveta a podobne ako apoštol Pavel budeme v prítomnosti voľnomyšlienkárov poznať jediného Isusa Christa ukrižovaného (I. Kor. 2, 2). Zvíťazíme kázňou, ako Pavel zvíťazil nad učenými ľuďmi Grécka a Ríma, — a rímska cirkev bude mať svoje slávne obdobie".

Netreba nič dodávať k pravdivému a mužnému slovu autoritatívneho rímsko-katolíckeho biskupa o pápežstve, hlavnej heréze latinstva. Len ak odvrhne túto herézu, budú môcť rímsko-katolícki veriaci sa vrátiť do lona jedinej, svätej, sobornej a apoštolskej Cirkvi siedmich vselenských soborov, od ktorej odpadla rímska cirkev z viny svojich „neomylných" pápežov.

Kresťanské umenie v dobe katakomb

Prvým kresťanom bolo umenie spočiatku vzdialené. Zduchovnenie a nie zhmotnenie tohto života, duša — nie telo, život na druhom svete a z tohoto len toľko ponechať, aby to slúžilo k spáse nesmrteľnej duše: kde ostalo miesto pri takomto ponímaní sveta pre obrazy a sochy a pre umenie vôbec? Zatiaľ čo pre apoštolské kresťanské obce v úzkej oblasti ich nového učenia umenie nerobilo žiadny problém, táto otázka sa vynorila v plnej sile, keď kresťania viac nemohli používať chrámy a pohrebiská židov a pohanov, ale museli budovať vlastné svätyne a obrazu, soche a šperku museli dať nový životný obsah a zmysel.

V čase prenasledovania (1), v spoločenskej vrstve chudákov a ponížených, ďaleko od prevládajúceho oficiálneho umenia jednotlivých národov, odohrali sa prvé počiatky novovznikajúceho kresťanského umenia. Spojenie, ktoré bolo už v apoštolských dobách medzi kresťanstvom a grécko-rímskou

kultúrou, stalo sa základným pilierom kresťanského umenia. Keď cisár Konštantín milánskym ediktom vyzdvihol kresťanstvo ako štátne náboženstvo, prvý v celom rade cisárskych podporovateľov povyšuje i kresťanské umenie a dáva mu svetovú monumentálnu formu. Dnes ťažko povedať, či Konštantín vo svojich umeleckých podujatiach sa opieral viac o východ ako o západ svetovej ríše rímskej a nakoľko toto nové umenie bolo ovplyvnené zo zdrojov orientálnych, helenistických, alebo rímskych. (2) Konštatínovské umenie prevláda i v pozdnoantickom období stredomorskej kultúrnej oblasti vo 4. storočí po Chr.

V období šírenia sa kresťanstva z Palestíny, hlavné mesto svetovej ríše Rím udávalo tón umeleckej móde, nakoľko tu sa nazhromaždili veľké umelecké poklady z východu, keď helenistické kultúrne centrá upadli. V tomto meste zachovali sa v podzemných pohrebiskách — katakombách i najdôležitejšie pamiatky starokresťanského umenia.

Kresťania neboli prví, ktorí pochovávali pod zemou v katakombách. Tento spôsob pochovávania prevzali zo semitského a helenistického t. zv. príbuzenského hrobu. Svetové mestá mali široko ďaleko sa rozprestierajúce obecné podzemné pohrebiská a najväčšie boli v Ríme, ktorý už v časoch Augustových mal vyše jedného milióna obyvateľov. Jedna z takýchto rímskych podzemných lokalít, zvaná „ad catacumbas", dala meno všetkým podzemným hrobkám. Katakomby mali až päť poschodí, dlhé chodby a komory a rakva sa zasunula do stien, alebo do oblúkovitých výklenkov.

Umelecká cena hrobiek je v maliarskej výzdobe. Polia, geometrickou sústavou čiar delených stien a stropov sú všade zdobené hbitým štetcom. Je to jednoduchá hravá dekorácia antického domu, akú poznáme v bohatom prevedení vo vykopávkach z Pompejí.

Najstaršie kresťanské umelecké prejavy majú pohanské vzory: kvety a girlandy, vtáci, delfíny, morské koníky, hlavy a vázy sa často používajú vo výzdobe. Mnohým týmto predmetom, ktoré kresťania prevzali z pozdnej antiky, sa pripisuje nový význam. Pod rybou sa skrýva Christos. Christov monogram je X, P. Ryba v gréčtine znamená „ichthys" a jednotlivé písmená sú: Isus Christos Boží Syn Spasiteľ. Písmeno X je v gréčtine CH a P je R, sú to teda počiatočné písmená Christovho mena. (3)

Umenie starokresťanské má všetky charakteristické znaky svojej doby. Umelci s obľubou používajú motívy mytologické, biblické, rastlinné, živočíšne, ale i predmety bežného života. Nechýbajú ani motívy zátišia, aké boli obvyklé v bytovej maľbe mestskej. V katakombách sú dekoratívne prvky z obdobia hrdinov a umelci maľujú postavy detí, sirény, medúzy. Tento počiatočný realistický senzualizmus v cirkevnom umení ustúpil v 4. storočí po Chr. novému umeleckému zduchovnelému štýlu, ktorý je vlastný kresťanstvu.

Holub zobrazuje kresťanovu dušu, ktorá žije vo večnom pokoji, páv znázorňuje neporušiteľnosť, vínny kmeň poukazuje na „pravý vínny kmeň", kvety a stromy pripomínajú rajskú záhradu. Všetky tieto výjavy odvodené z alexandrijskej poézie, — roľnícke žánrové scény, ktorými sa antický svet rád zabával, práve tak ako ožívajú pastierske motívy pozdejšie v dobe rokoka v 18. storočí, — naplňajú sa novým kresťanským zmyslom. Obrazy ročných období, mytologické postavy Eros a Psyché, trhanie kvetov, viazanie snopov, lisovanie hrozna, pripomínajú kresťanom premenenie Christa a vzkriesenie. Zo žánrového obrazu pastiera pri stáde vyvíja sa najobľúbenejší zo všetkých ranokresťanských obrazov, postava Dobrého pastiera. Tento motív má veľa predobrazov. Súvisí s pohanskými krajinnými idylami v štýle Theokrita, s „Pastierom Izraela" Starého zákona, so známymi

miestami z evanjelií, s postavou krásneho mladíka, ktorý nesie jahňa na pleciach, zriedkavejší je obraz mladíka, ktorý sa opiera o palicu, alebo sedí s nádobou na mlieko a flétnou uprostred stáda ovečiek. (4) Je tu niečo nové vo výraze, čo kresťanstvo pridáva — je to náboženská myšlienka záchrany duše verným Božským Pastierom Spasiteľom: to je nová koncepcia krásy a večnosti, ktorá sa nedá nahradiť nasládlou mäkkosťou žánrového diela. Z helenistickej idyly pochádza tiež mytologická postava Orfea, hrajúceho na lýre uprostred stáda, ktorá znázorňuje „pravého Orfea" — Christa a rybárske scény najvýznamnejšie zachované mimo Ríma na Sardínii v hlavnom meste Cagliari. Predstavujú obrazy lodí, z ktorých rybári hádžu siete do mora, korisťou sú ľudia a na mostíku, ktorý smeruje k lodi, vystupuje hore duša v podobe jahňaťa. Je to kresťanská symbolika v helenistickom rúchu. (5)

Maľba v tejto sardínskej katakombe patrí k alexandrinskému kultúrnemu okruhu a Alexandria je hlavný zdroj, ktorý vyžiaruje v helenistickej podobe i do rímskych katakomb. To sú scény zo Starého zákona, o ktorých sa verí, že ich vlasťou je práve Alexandria a že vznikli v židovskom prostredí gréckeho veľkomesta a kresťania ich potom prevzali. Poznávame, že ich výber je určený židovskými modlitbami, ktoré sa dostali do kresťanských obradov za zomrelých. (6)

Najstaršie obrazy — Noah, Daniel medzi levmi, traja mládenci v ohnivej peci, Jonáš, horiaci ker na púšti, hostina Abrahámova, Abrahámova obeť, ako i mladšie výjavy — Dávid s prakom, Hiob, Tobiáš, — všetky majú tento zmysel: Ako Ty, Bože, si vtedy pomohol, zachráň aj túto dušu zomierajúceho, odporúčanú do milosti Pána a ohrozovanú démonickými silami.

Po motívoch z Nového zákona ako napríklad postava Christa, Matka cirkev, krst v Jordáne, Ukrižovanie, palmová ratolesť, kotva, lev, sú časté i obrazy z doby prorokov — Jezaiáš ukazujúci sa na hviezde, pod ním sediaca Panna Mária kŕmiaca nahé Dieťa. Tento fragment z Priscilla katakomby je najstaršie známe zobrazenie Matky Božej, ktoré má svoje vzory v obrazoch antických božských alebo ľudských matiek. Obrazy z Nového zákona, o ktorých sa predpokladá, že sú to nové kresťanské výtvory, sú rôznorodejšie ako staršie, ale vyvierajú z rovnakej potreby, ako starozákonné: zázraky Christove, ako vzkriesenie Lazára, uzdravenie nemocného postihnutého pakostnicou, žena trpiaca krvotokom, — sú zárukou záchrany duše a magického pôsobenia na zdravie. Všetko je v tomto najstaršom umení mienené symbolicky: krst Christov a časté zobrazovanie večere, v ktorom môžeme vidieť súvislosť s eucharistiou.

V dvoch obrazoch sa veriaci sami symbolizujú, dávajúc takto výraz túžbe po druhom svete a večnom živote. Postava oranta je ženská socha s prosiacimi zdvihnutými rukami, ktorá vznikla ako perzonifikácia pojmu modlitby pôvodne z antickej predstavy a zobrazuje dušu, ktorá vchádza do večnosti a môže v raji prebývať po boku Božského pastiera. Podľa sily pohybu a držania tela i výrazu tváre a pohľadu očí, je to najpôsobivejší a najmocnejší ľudský prejav kresťanského maliarstva v katakombách. Duša sa vidí v raji pri nebeskej veselej hostine v kruhu priateľov, kde mier a láska sa podávajú ako mystické jedlá. Kresťansky prevedené predstavy o hostine mŕtvych. Predsa však vyrovnávajúc sa pohanským vzorom i v jednotlivostiach, odlišuje sa toto dielo od všetkej antiky.

Najstaršie maľby, ktoré pochádzajú z prvého storočia po Chr. vyrastajú z iluzionistického impresionizmu pozdnej antiky: sú to scény odvodené z helenistického žánrového obrazu. Táto mondénna artistická reč obsahuje mnohé prvky pre nové účely.

Umenie symbolické používa obrazy ako symboly určitých náboženských predstáv i dejov. V umení kresťanskej antiky vyskytujú sa i obrazy draka a hada, ako zhmotnenie zla.

Dekorativny systém robí dojem architektúry a tektonického členenia, pruhovanými políčkami vyzdobuje stenu i strop tak, akoby chcel prehovoriť k divákovi svojou rečou. Kompozície sú skromné a aj keď sú vyzdobené, sú zjednodušené na podstatné prvky, postavy sú tvrdšie konštruované, menej sú modelované a frontálne stavané. Zduchovnelosť raného kresťanstva našla si svoj vlastný umelecký prejav, ktorý s antickým chápaním pre význam a formu umeleckého diela nemá nič spoločného i keď toto najstaršie kresťanské umenie vidí pred sebou pohanské vzory.

Je zaujímavé, že hlavný náboženský motív — Ukrižovanie sa v maliarstve katakomb skoro nevyskytuje.

Kresťania vykonávali v katakombách i náboženské obrady a pod oltárom boli pozostatky mučeníkov.

Prvky najstaršieho kresťanského maliarstva možno pozorovať i na plastických dielach, ktoré pochádzajú z katakomb. V mnohých exemplároch zachovala sa soška Dobrého Pastiera: najpopulárnejšiu má Lateránske múzeum v Ríme. Sargofágové reliéfy znázorňujú pastierov, rybárov a zberačov plodov. Nemožno s určitosťou tvrdiť, že zachovalá sediaca soška z tohto obdobia znázorňuje Christa. Táto soška sa nachádza v Thermen múzeu v Ríme. Hodne vzdialené skutočnosti, idealizované ťahy tejto mladej ozdobnej postavy, individuálna krása, poukazujú však na kresťanské prvky tejto sochy.

Kresťanské umenie v dobe katakomb stalo sa základom pre ďalší tvorivý umelecký vývoj, ktorý potom vyústil v byzantské umenie na počiatku stredoveku a v románsky umelecký sloh.

—.—

Použitá literatúra: Die Kunst des frühen Mittelalters von Max Hauttmann. Im propyläen- Verlag zu Berlin 1929.
Rudolf Broby Johansen: Kunst und Umwelt. Verlag der Kunst Dresden 1964.
N. A. Maškin: Dějiny starověkého Říma. 1952. Nakladatelství Rovnost Praha. (preklad z ruského jazyka).
Antonín Matějček: Dějiny umění v obrysech. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Praha 1958.
Heinar Schilling: Weltgeschichte. Berlin Weidmannsche Buchhandlung. 1933. Der Volks Brockhaus. Leipzig 1934. F. A. Brockhaus.
Ing. Otakar Dorazil: Světové dějiny v kostce. Toužimský a Moravec Praha 1947.

—.—

Vysvetlivky a odkazy na literatúru: **1.) Obdobie katakomb je od vzniku a šírenia sa kresťanstva, teda od počiatku prvého storočia po Chr. do roku 313 po Chr., kedy bol vydaný milánsky edikt cisárom Konštantínom kresťanstvo prestalo byť prenasledovaným a bolo povýšené na štátne náboženstvo v ríši rímskej. Prvé veľké prenasledovanie nariadil v roku 64 po Chr. cisár Nero, keď dva veľké požiare zničili Rím. Nero obvinil z podpaľačstva kresťanov. V tomto čase boli popravení i sv. Peter a sv. Pavel, ktorí podnikli veľké misijné cesty z Palestíny po rímskej ríši. Rímsky ľud bol presvedčený, že kresťania opovrhujú jeho bohmi a videl v nich nepriateľov**

štátu. Kresťanov prenasledovali aj iní rímski cisári. Najväčšie prenasledovania boli za Diokleciána a Galéria. Avšak tieto prenasledovania nemohli zničiť šírenie sa kresťanstva.

2.) Konštantín Veľký — samovládca v rokoch 323—337 po Chr. preniesol cisárske sídlo na východ, kde na miesto gréckej osady Byzantion založil nové hlavné mesto ríše po ňom nazvané Constantinopolis (Carihrad). V 4. storočí po Chr. stala sa východná časť ríše hospodársky i vojensky silnejšou ako západná. Po stránke kultúrnej mal Carihrad veľký vplyv na ruských a balkánskych Slovanov, a bol pozdejšie hlavným mestom ríše východorímskej (byzantskej) od roku 395 po Chr., kde úradnou rečou bola gréčtina. Byzantská ríša prežila západorímsku ríšu o jedno tisícročie. Hlavným mestom západnej časti bol Rím, od roku 402 po Chr. Ravenna.

3.) Rudolf Broby Johansen: Kunst und Umwelt. Doslova v gréckom preklade: Jesous Christos Theou Hyos Soter. str. 99.

4.) N. A. Maškin: Dějiny starověkého Říma str. 426. Theokritos, grécky básnik, v 3. storočí po Chr., ktorý vo svojich idylách ospevoval život roľnícky a pastiersky. Pod jeho vplyvom napísal Vergilius rímsky básnik v dobe Augustovej spevy pastierske (Bucolica). Básnik líči romantický život pastierov, ktorí závodia pod šírym nebom v básnickom tvorení, aj okolitú prírodu s kľudnými stádami. V niektorých eklogách nájdeme milostné motívy, mnoho miesta je venované rozličným obrazom mytologickým. Ako u Theokrita, prebieha aj u Vergilia dej mnohých eklog na slnečnej Sicílii.

5.) Der Volks Brockhaus 1934. str. 497. Orfeus legendárny grécky spevák, syn Kalliope: očaril svojím spevom zvieratá, stromy a kamene, priniesol späť svoju manželku Euridike zo záhrobia, bol však roztrhaný od bacchantiek. Považovali ho za zakladateľa tajomných zvykov (orfické mystérie) a spoločenstva orfikov.

6.) N. A. Maškin: Dějiny starověkého Říma 1952 str. 151. Najväčším obchodným strediskom v Egypte a v celej východnej časti Stredozemného mora bola Alexandria. Tadiaľ prechádzala obchodná cesta do Indie a Číny. Indické zbožie dopravované po Červenom mori sa prevážalo na ťavách do najbližšieho stredomorského prístavu alebo k Nílu a odtiaľ do Alexandrie. Rozsiahle cisárske statky dodávali mnoho obilia, ktorého väčšia časť sa posielala do Ríma. Z Egypta sa vyvážali ľanové látky a papyrus. Obchod a remeslá boli väčšinou zmonopolizované. V zložitej byrokratickej sústave najvýznamnejšie miesta zaujímali Rímania, ale v hospodárskom živote hrali hlavnú úlohu Gréci, respektíve pogréčtení miestni obyvatelia, ktorí vystupovali ako strední a drobní hospodárski úradníci, nájomníci a obchodníci.

Viliam Jančula

ZO ŽIVOTA ZAHRANIČNÝCH PRAVOSLÁVNYCH CIRKVÍ

● *Nikosia. Arcibiskup Makarios, prezident Cyperskej republiky, a Mikuláš IV., patriarcha alexandrijský, sa pri svojom poslednom stretnutí rozhodli, že bude vybudovaná Pravoslávna bohoslovecká fakulta v hlavnom meste Etiopie v Addis Abebe. Príprava pravoslávnych kňazov a teológov bude zameraná najmä na pravoslávnu misiu v oblastiach Ugandy, Kenye a Tanzánie.*

● *Viedeň. Ruská pravoslávna cirkev ustanovila biskupa Germana (33-ročného) hlavným predstaviteľom Ruskej pravoslávnej cirkvi v Rakúsku. Nový predstaviteľ — biskup German — bol rektorom Pravoslávnej duchovnej akadémie v Leningrade a je najmladším biskupom, ktorý reprezentuje Ruskú pravoslávnu cirkev v zahraničí. Predošlý viedenský biskup Melchisedek sa vrátil do ZSSR a bol ustanovený v meste Penza.*

Mukačevský biskup Vasiľ III. Tarasovič 1633 — 1640

(pokračovanie).

„Jeho dní nechže je čím menej, a jeho úrad iný prevezmi“ (Ž. 109, 8).

V Starom Zákone sa takýmito slovami, ktoré uvádza naše motto, ukladala kliatba, odlúčenie od spoločnosti a vylúčenie z duchovnej rodiny na človeka, ktorý zradil. Slová prekliatia vzbudzovali v bohabojných ľuďoch hrôzu, ktorá ich do určitej miery chránila pred zradou. V našom prípade iba biskup V. Tarasovič sa nezdráhal vstúpiť na cestu zrady matky — pravoslávnej cirkvi. Každá zrada, nech už je spáchaná na vlasti, cirkvi, rodine atď., je ťažkým prehrešením, ale o to ťažší je ten hriech pre toho, kto ide zradiť za osobné výhody, kým ostatných, v tomto prípade členov cirkvi, uvrhne do nebezpečia. Hoci by tisíckrát sám seba presvedčoval, že jeho čin nijako nezaťažuje jeho svedomie, predsa je vinný a plne zodpovedný za svoj čin. Ten, kto porušuje zákon, hľadá pred súdom, čím by sa obhájil. „Každý hriech, i rúhanie odpustí sa ľuďom, ale rúhanie Duchu sa neodpustí“ (Mat. 12, 31). Tieto slová napomínajú všetkých kresťanov, aby bdeli, aby kontrolovali nielen svoje skutky, ale i pohyby svojich srdc, rozumu, a vôle, aby sa ako vtáci mohli zbaviť sietí tých, ktorí ich chceli chytiť (Ž. 123, 7). Kresťanská etika učí, že človek si niekedy musí odpierať i zákonné veci. V tom spočíva sebakontrola, aby bolo jasné, že nie naše pocity nám vládnu na našej pozemskej ceste, ale zdravý rozum, vedený slovom Božím a vierou. Keď človek poruší jedno prikázanie, nezastaví sa, ale ide v hriechoch ďalej, čím stráca nádej na spásu. „Spamätajže sa, odkiaľ si odpadol, kajaj sa, čiň prvotné skutky! Ak nie, prídem na teba, pohnem tvojím svietnikom z miesta, ak sa nebudeš kajať!“ (Zjav. 2, 5).

Pokánie je možné len počas pozemského života. Po odchode do života záhrobného sa dvere pokánia pred človekom zatvárajú. Zostáva len milosť Božia a modlitby cirkvi za nás, lebo „skutky zomrelých idú za nimi“ (Zjav. 14, 13).

Tak aj biskup Tarasovič doniesol pred súd Boží svoje skutky.

Po neúspechu v Krásnobrodskom monastieri (1614) začali latinskí misionári presvedčovať na úniu mukačevských biskupov v predpokladu, že za nimi pôjde ich stádo celé do únie. Podmienky boli lákavé, veď biskupi a duchovenstvo mali byť zrovnoprávnení s rímsko-katolíckou hierarchiou a klérom[1]. S podobnými ľstivými sľubmi otcovia jezuiti predstúpili pred biskupa Petronija[2] (1623), ktorý bol ustanovený za mukačevského biskupa Betlenom. Niektorí z uniatských historikov predpokladajú, že s úniou súhlasil. Niet o tom však žiadnych dôkazov, lebo duchovenstvo a veriaci boli pevní v pravoslávnej viere. Jeho nasledovník biskup Ján II. Grigorovič (1627) úspešne odhalil zámery jezuitov. Škoda, že katedru obsadil len na 2 roky. Je zrejmé, že s rusínskymi biskupmi sa nič nedarilo a čas zavedenia únie nedovoľoval odklad. Zostalo len jedno: v hlbokej tajnosti jezuiti vopred pripravili kandidáta na biskupa v Mukačeve, čo sa im aj podarilo.

Biskup Ján Grigorovič, plný síl a energie, zakrátko mizí z katedry, aby sa na nej mohol objaviť v roku 1634 biskup Vasiľ III. Tarasovič[2] (str. 9), rodom z Haliče[3]. Jeho podrobný životopis ostal v tajnosti, kde sa učil, kde bol vychovaný a z ktorého monastiera sem „pokorný mních“ prišiel, ostalo zatajené.

Záhadným spôsobom bola prevedená i jeho voľba, ale ihneď dostal povolenie k voľnému prechodu do Jassy na chirotóniu pravoslávnym metropolitom moldavským[4]. Nie je vylúčené, že mal odporúčajúce dokumenty pre moldavského metropolitu. Na začiatku roku 1634 dostáva schválenie od kniežaťa G. Rákoczyho, kde sú vymenované všetky jeho práva, ako biskupa 5). Keď započal so svojím arcipastierskym slúžením, ukázalo sa čoskoro, že plní dané sľuby, ktoré mu uvoľnili cestu k archijerejskému žezlu. Cítil sa pri moci, preto nestrácal čas a vstúpil do tajných stykov s katolíckym primasom v Maďarsku vo veci uskutočnenia únie s Rímom[6]. Ako biskup sa obkolesil kňazmi, monachmi i študentmi z Haliče, čo urážalo miestne duchovenstvo. Okrem toho často posielal zásielky do Haliče, z čoho bolo jasné, že nie je „arcipastierom, ale nájomníkom“, oddaným len svojej vlasti, ale nie svojej pastve. Často sa stretával s jezuitmi, čo sa stalo podozrivé i vládnúcim protestantom. Tarasovič ich musel ubezpečiť o svoje loyálnosti a dočasne sa prestať stýkať s katolíkmi[7]. Dané slovo Tarasovič nedodržal. Je možné, že jezuiti naňho robili nátlak, aby skončil záležitosť zavedenia únie. Rozhodol sa teda odhodiť masku, azda aj preto, že ďalej ju nosiť bolo zbytočné, a „oficiálne“ prijať katolíctvo. Možno bol presvedčený, že ho bude jeho stádo nasledovať, ale tu sa prerátal. Cnostný biskup Tarasovič chápal, že pravoslávie mu nedá právo účasti na politickom živote, nedá mu slávu, preto bude preňho výhodnejšie zameniť pravoslávie na „pravovernosť, ktorá mu dá i to druhé“[8]. Dňa 13. decembra 1640 sa biskup Tarasovič pripravoval na cestu k jagerskému katolíckemu biskupovi Lippayovi na sviatky Narodenia Christovho, pričom chcel s konečnou platnosťou sformovať prechod mukačevské eparchie na úniu. Jeho úmysel bol odhalený a na rozkaz kniežaťa Rakovického (protestanta) bol biskup Tarasovič uväznený kapitánom mukačevského zámku Ballingom, akonáhle ukončil bohoslužby.

Pri výsluchoch bolo Tarasovičovi znovu povedané, že sa vie o jeho stykoch s rímsko-katolíckou hierarchiou. Bol aj ináč obvinený monachmi i duchovenstvom za kruté zaobchádzanie, za to, že privliekol z Haliče cudzincov a iné. Na obranu Tarasoviča vystúpila, pravdaže, rímsko-katolícka cirkev a dokonca už vo februári 1641 sám kráľ Ferdinand III. poslal list Ballingovi, aby okamžite prepustil biskupa. Ale Balling už kráľovi neodpovedal. Sedmohradské kniežatá ignorovali vládu Habsburgov a často proti nim bojovali[10]). Pre prestíž a za účelom oslobodenia Tarasoviča, kráľ poslal zvláštneho splnomocnenca k Rákozcymu, ale bezvýsledne. Tarasovič zostal zatvorený poldruha roka. Po napínavej práci odpočíval — zaslúžene! Roku 1642 bol Tarasovič oslobodený a Rákozcy mu dal podpísať list, kde sa hovorilo: ... uznávam, že som právom upadol do nemilosti najmilostivejšieho pána môjho ... bol som usvedčený zo zrady, preto som musel byť niektorý čas držaný pod strážou" ...[8]) (str. 71). Tarasovič slávnostne sľúbil napraviť svoj čin, ale jeho prvé kroky po prepustení viedli k tajným stykom s rímsko-katolíckou hierarchiou. Ako vidno, bol telom i dušom latiníkom. Pristúpil na svätokrádež, len aby zamaskoval svoju zradu a aby dosiahol rýchle uskutočnenie svojich plánov: zapredať stádo do duchovného otroctva, do cirkevnej únie s Rímom.

Uniatskí historici charakterizujú dvojtvárnosť biskupa Tarasoviča takto: „Konečným cieľom jeho návratu do schizmy — (po jeho väznení) bolo: biskupstvo (mukačevské) nechať takému zradcovi, ktorý svojou horlivosťou bude pokračovať v šírení započatej únie. Navonok bol schizmatikom, ale dušou bol ozajstným, horlivým katolíkom ..."[3]) (str. 53). S takou charakteristikou možno súhlasiť, lebo bol skutočne katolíkom a len podvodom získal vysoký archijerejský stav. Teda takto sa u nás zavádzala únia. Roku 1642 veriaci vyhnali arcipastiera, lepšie povedané vlka v ovčej koži. Na základe 15. pravidla carihradského soboru stratil právo na mukačevskú katedru a presídlil z milosti svojich chlebodarcov do Velikého Kallova v Soboľčanskom obvode 11). Zvláštnym nariadením Ferdinanda III. zo dňa 9. mája 1643 mu bola vymeraná štátna penzia — ročne 2000 rýnskych florinov. Túto penziu si musel odslúžiť u svojich pánov. Kráľ mu uložil povinnosť, aby rozširoval úniu medzi našimi Rusínmi, bývajúcimi v Maďarsku. Pre „autoritu" dal kráľ Tarasovičovi honosný, ale prázdny titul „mukačevského patriarchu". Tak sa stala rezidencia novopečeného „patriarchu" Tarasoviča v Kallove uniatským centrom. Mukačevská eparchia si hlboko vydýchla, lebo sa zbavila biskupa-zradcu, ktorého dostala proti svojej vôli. Veriaci však pokoj nemali, lebo z Kallova rozosielal „patriarcha" poslov do mukačevskej eparchie na pomoc jezuitom, od ktorých dostával inštrukcie na rýchle zavedenie únie. Pravou rukou Tarasoviča v tejto „veľkej", ale ťažkej veci bol „pokorný mních" z Haliče Peter-Parfenij Rostošinskij. Obetavo v potu tváre pracoval pre úniu, ktorá mu mala podľa Tarasoviča ukázať smer k zlatej archijerejskej mitre.

Tarasovič sa mohol spoľahnúť, že zveril túto prácu do spoľahlivých rúk. Avšak jeho kariéra sa skončila neslávne, lebo nikto z veriacich nenasledoval jeho príklad. Všetky farnosti eparchie boli pevné v pravoslávi. Plán stroskotal. Nádej na pochvalu od „svätej stolice" upadala do zabudnutia, napriek jeho bojovým plánom. Sám „generál" Tarasovič ostal v poli „hrdinstva" so zbraňou, namierenou proti vlastným veriacim. Je to vec neslýchaná, ale fakt zostal faktom. Neprestal bojovať, ale polámal si chrbát. Svoj život skončil r. 1646, podľa iných prameňov r. 1648[7]) (str. 65). Tak sa nepodarilo učenému biskupovi Tarasovičovi uskutočniť jeho plány, ako otvorene priznáva historik Kondratovič[12]).

Duchovenstvo a veriaci sa potom, čo sa striasli Tarasoviča, zišli na miestnom sneme roku 1642 a zvolili si za biskupa na mukačevskú eparchiu miestneho kňaza Porfirija Ardana[6]) (str. 90). V osudových časoch prevzal kormidlo mukačevskej eparchie vladyka Porfirij, po ňom už r. 1643 bol zvolený nový biskup, Sofronij Jusko, ktorý viedol eparchiu do r. 1648. Tarasovič prejavoval nespokojnosť s jeho voľbou, čo, pravdaže, nikomu nevadilo. On, ako heretik, na mukačevskú eparchiu stratil právo. Aby jezuiti na čele s Rostošinským mohli bez prekážok ukončiť prípravnú prácu na uzatvorenie únie, gróf Esterházy prikázal uväzniť biskupa Sofronija[13]), ktorý sa viac k svojmu stádu nevrátil, ale mučeníckym spôsobom zahynul vo väzení. Bolo nevyhnutné odstrániť ho za každú cenu, aby agitácia na úniu mohla prebiehať bez prekážok. Rozhodná chvíľa sa priblížila; katolíci začali uplatňovať svoje heslo: meč, oheň, teror, podplácanie a iné.

Vzniká otázka, kde boli rukopoložení mukačevskí biskupi? Keď to bolo možné, v podmienkach, v akých bolo Podkarpatsko, boli zvyčajne v tesných spojeniach s kyjevským metropolitom a tam aj boli rukopoložení. Keď to možné nebolo, obracali sa na Sučavu, Jassy alebo Przemyšeľ[14]). Títo pravoslávni biskupi mali súcit s mukačevskou eparchiou a poskytovali jej pomoc. Boli veľmi radi, že duchovenstvo a veriaci pevne zotrvávajú v pravoslávi. Ale uniatskí agitátori túto pevnosť nazvali „národným temnom, slepotou, nevedomosťou". Naši predkovia však neboli „nevedomí ani slepí", ale mali obrovskú duchovnú silu pri obrane „starej viery", ako volali pravoslávie, viery svojich predkov. Vláda im brala všetko, čo mali, ale oni sa obohacovali plodmi viery, podľa slov ap. Pavla ku Galatským (5, 22). Ale tak ako dnes, tak aj vtedy sa našli zradcovia, ktorí za blaho „tohto sveta" obetovali vlastné svedomie, predali pravoslávnu vieru. Obohatili sa pozemskou slávou a úspechmi, ale boli duchovnými žobrákmi, ktorí stratili korunu vyznavačov.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1) O. Mons. dr. Augustín Vološin: *Spomíny, Philadelphia, 1959*
2) Z. G. Aškinázy: *Pravoslavnoje dvoženie v Podkarpatskoj Rusi, Užhorod, 1926*
3) O. Irinej M. Kondratovič: *Istorija Podkarp. Rusi, Užhorod, 1925*

4) I. Arsenij: *Russkije v Vengrii, zv. VI., SPB, 1868*
5) A. Hodinka: *A munkácsi, P. 273*
6) Naukovyj zbornik, *r. II., Užhorod, 1923*
7) A. Baluďanský: *Dejiny cirkvi, Viedeň, 1852*
8) I. G. Kolomijec: *Črty z dejín Zakarpatska, Prešov, 1955*
9) Kamil Krofta: *Podkarpatská Rus a Československo, Praha, 1935*
10) A. Petrov: *Materialy dľa istoriji Ugorskoj Rusi, S. Peterburg, 1905*
11) E. Nedzelský: *Očerk karpatorusskoj literatury, Užhorod, 1932*
12) I. M. Kondratovič: *Očerki po istoriji mukačevskoj eparchii (náč. slov.) Užhorod 1931*
13) P. I. Ivašina: *Nasiľstvennoje vvedenie unii, 1957*
14) Georgij Gerovskij: *„Prjaševščina", Praha, 1948*

Prof. dr. Peter Kernaševič

Postrehy z cesty

(pokračovanie)

Návštevník tohto soboru pri vchode vidí najprv oblúkovité profily vonkajších a potom tmavých vnútorných galérií. Za prstencami mnohých vnútorných stĺpov priestor chrámový spočíva v tajomnom šere. Napokon, keď návštevník vchádza do ústrednej časti chrámu, je omráčený jasným svetlom v centrálnom polkruhovom priestore, ktorý je ozdobený s nevídanou nádherou mnohofarebných mozaík a fresiek.

Ideovo-umeleckému stvárneniu a účelu Sofijského soboru sú určené jeho preslávené mozaiky a fresky. Mozaikou, ako najpevnejším a drahým materiálom, sú vyplnené obrazy na hlavných a najdôležitejších miestach chrámu. V centrálnej kupole chrámu je umiestnená mozaika **„Christa-Vsederžiteľa"**, ktorá vyniká veľkou monumentálnosťou a prísnosťou. Zvlášť pekne a vysoko umelecky je zobrazená Eucharistia — prijímanie apoštolov.

Je ťažké opísať všetku krásu tohto obrovského chrámu, ktorý je vysoko zaujímavý už len preto, že **je to jeden z mála pamätníkov ranej kresťanskej kultúry Kyjevskej Rusi.**

Avšak musíme už ísť do Vladimírskeho chrámu na sv. liturgiu.

Sv. liturgiu tu slúžil **zbor archijerejov na čele s J. B. patriarchom Nikolajom VI.** za spoluslúženia mnohých duchovných. Zaznievali vozhlasy v cirkevnej slovančine a gréčtine. Po Evanjeliu Vysokopreosvietený Nikodim, metropolita leningradský a novgorodský, ohlásil Poslanie J. Sv. patriarchu Alexija a Posvätnej synody ruskej pravoslávnej cirkvi, **určené pamiatke sv. apoštolom rovnej Oľgy.** Slávnostné slovo predniesol protojerej Leonid Svistun.

Po skončení sv. liturgie Jeho Vysokopreosvietenosť metropolita kyjevský a haličský Filaret, exarcha Ukrajiny, sa obrátil k J. B. patriarchovi alexandrijskému Nikolajovi s prejavom, v ktorej okrem iného povedal: **Cirkev Christova v Alexandrii a v celej krajine Egyptskej, na čele ktorej v dávnych dobách stál apoštol Marek, zažiarila na pravoslávnom východe veľkými svätcami a vždy bola spojená putami Christovej lásky a bratskej spolupráce s ruskou pravoslávnou cirkvou, ktorá prijala pravoslávie od cirkvi gréckej. Radujeme sa zo spoločnej modlitby s Vaším Blaženstvom, s vašimi arcipastiermi, lebo vo Vašej osobe cítime bratský duchovný zväzok s gréckou cirkvou, ktorá nám odovzdala cez našich predkov sv. apoštolom rovných Oľgu a Vladimíra pravdy Christovho evanjelia..."**

J. B. patriarcha Nikolaj vo svojej odpovedi vyjadril radosť z jubilejných osláv ruskej pravoslávnej cirkvi: **„Svätý apoštol Andrej Prvozvaný,** — povedal okrem iného —, **upevňujúc kríž na hore Kyjevskej, predpovedal žiaru Božej milosti, ktorá ožiari srdcia Kyjevčanov za Oľgy a Vladimíra. I Oľga i Vladimír v snahe o pravé bohopoznanie, obrátili svoj zrak na Východ a duchovne boli zrodení gréckou pravoslávnou cirkvou. Grécki pravoslávni hierarchovia a kňazi krstili Kyjevčanov v Dnepri, ktorý sa podobal spasiteľnému biblickému Jordánu, kde vykonávali krst apoštoli Christovi..."**

Po obede sme pokračovali v prehliadke mesta. Navštívili sme Pokrovský ženský monastier, modlili sme sa v chráme Pokrovu Presv. Bohorodičky, rozprávali sme sa so sestrami monastiera o ich i o našej práci a živote.

Vysokopreosvietený vladyka Filaret, metropolita kyjevský a haličský, exarcha Ukrajiny, napriek tomu, že bol zaujatý svojimi vysokými hosťami, prijal nás veľmi milo v svojej rezidencii. Živo sa zaujímal o cirkevný život pravoslávnych veriacich u nás v Československu a o našu Pravoslávnu bohosloveckú fakultu.

Prof. dr. L. Berezovský, prodekan našej fakulty, poďakoval vladykovi za úprimné prijatie a informoval ho o veriacich našej pravoslávnej cirkvi i o fakulte. Poukázal na veľký význam našej návštevy Sovietskeho zväzu najmä pre študentov, lebo na vlastné oči sa mali možnosť presvedčiť, že pravoslávie v ZSSR je živé a silné. Povedal: **„Neopísateľná krása a veľkoleposť ruských chrámov, slávnostnosť bohoslužieb, masy veriacich, plné chrámy, zbožnosť a bratské vzťahy k nám — to všetko na nás urobilo hlboký a nezabudnuteľný dojem, upevnilo naše duchovné sily, naplnilo nás pocitom hrdosti za našu spolupatričnosť k sv. pravosláviu a pocitom zodpovednosti za jeho osud v Československu".**

Prijali sme arcipastierske požehnanie, rozlúčili sme sa s vladykom metropolitom i s ostatnými. Večer sme odcestovali do Lvova.

(pokračovanie).

Životné jubileum

Jeden z vedúcich pracovníkov našej cirkvi, D. O. PROT. DR. JIŘÍ NOVÁK, sa dožil dňa 25. júla t. r. šesťdesiatich rokov. Čas teda jemu, tak ako každému z nás plynie rovnako rýchlo. Celý svoj život od bohosloveckých štúdií v Juhoslávii venoval službe cyrilometodejskému pravosláviu, obnovenému vladykom Gorazdom. Je možné hovoriť o šťastí, že od roku 1930 žil v jeho prostredí a stal sa čoskoro jeho blízkym spolupracovníkom. Od neho sa naučil trpezlivosti a vytrvalosti v práci, presnosti vo vedení administratívy a pohotovosti riešiť problémy vždy v záujme cirkvi. Pri všetkej zaneprázdnenosti a zodpovednosti kancelára Úradu metropolitnej rady má stále záujem o teologické štúdium, čo odporúča svojim kolegom, a o úroveň štúdia na našej bohosloveckej fakulte. Ochotným konaním bohoslužieb, ktorými všade vypomáha, kde je to potrebné, je známy starostlivou prípravou a precíznym vyjadrovaním náboženskej pravdy v kázňach, ktoré vždy upútajú poslucháčov. Najväčšiu však starostlivosť venuje Hlasu pravoslávia, do ktorého pravidelne a rád prispieva. Otec Jiří je dobrým vzorom a príkladom. Jeho schopnosti a láska k cirkvi ho priviedli k zastávaniu zodpovednej funkcie kancelára. Prežitie dvanástich rokov v blízkosti vladyku Gorazda mu dalo vyrásť v zdatného spolupracovníka vladykových nástupcov. Je to jediný náš duchovný, ktorý v ústredí pracuje od začiatku. Prajeme si, aby náš jubilant písal svoje zážitky a spomienky na bohatú vlastnú činnosť v obnovenom pravoslávi. Bol by to cenný materiál k neskoršiemu opísaniu udalostí, ťažkostí i úspechov pravoslávia v našej vlasti. S pomocou Božou a požehnaním, so želaním dobrého zdravia a pohody i jeho vernej manželke, na mnohaja lita!

PROT. M. KERNAŠEVIČ

Z kroniky farnosti Ladomírová

(Pokračovanie.)

17. **października** znovu zasadala komisia. Neviem prečo, ale na túto poradu bol zavolaný aj dr. Murín, predseda akčného výboru gr. kat. cirkvi z Košíc, zavolaný bol aj náš zástupca z Prešova dp. prot. Michal Olexa. Nakoľko na tejto komisii sa jednalo o Svidníku a Stropkove, nemôžem sa podrobnejšie o tomto jednaní nezmieniť, a preto doslova citujem záznam z jednania:

„Okresná správna komisia zišla sa dňa 17. októbra 1968 v zasadačke ONV vo Svidníku v plnom počte a rokovala o farnostiach Svidník, Stropkov a fil. Vagrinci.

Pán predseda komisie Vančišin hneď na začiatku povedal, že už konečne otázka Svidníka sa musí doriešiť, lebo ľudia na pracoviskách sa triedia podľa náboženstva, ich na okrese stále obťažujú rôzne delegácie, a preto zavolali na komisiu aj zástupcov biskupských úradov, aby sa vec farnosti Svidníka s konečnou platnosťou vyriešila na mieste.

Keď sa zást. gr. kat. biskupského úradu dr. Murínovi predložili podpisy za pravoslávnu cirkev vo Svidníku, hneď sa dalo usudzovať, aký osud stihne priebeh jednania. Povedal, že podpisy musia byť skontrolované kurátormi gr. kat. cirkvi. Bolo mu povedané, že hodnovernosť podpisov potvrdil MNV. On s tým nesúhlasil. Bol preto vyzvaný dp. J. Lipták, aby sa dostavil s dvoma kurátormi na ONV za týmto účelom. Gr. kat. stránka kurátorov mala hneď po ruke, boli pred dverami zasadačky, dp. J. Lipták však prišiel s tým, že jeho kurátori sú v zamestnaní a že si nemôže dovoliť ich odtiaľ ťahať tak odrazu, a tak sme zasa boli na mŕtvom bode. Predsedajúci pán ing. Čuma, predseda ONV vo Svidníku, vyjadril určité znepokojenie nad stanoviskom dr. Murína, nad tým, že dr. Murín neodvolal svoju požiadavku, aby podpisy boli kontrolované a hlavne nad tým, že takto sa nikam nedostaneme. Veď i keby sa našlo niekoľko podpisov neplnoletých, a bolo ich ako tvrdil tajomník MNV asi 17, tá cifra v počte nad 500 osôb veľmi málo znamená. Požiadavka dr. Murína však predsa bola vzatá do úvahy a komisia doporučila otázku Svidníka krajskej komisii na riešenie.

Jednanie o Stropkove sa tiež skončilo podobne, čo sa aj dalo predpokladať. Predsedajúci navrhol spoločné užívanie chrámu. Dr. Murín s tým nesúhlasil. My sme poukazovali na fakt, že chrám v Stropkove má dve bohoslužobné miestnosti: hore a v suteréne. Poznamenal som, že pravoslávni sa uspokoja aj so suterénom, kde je aj zvláštny vchod zo strany chrámu, takže je vylúčené, aby si pri bohoslužbách vzájomne prekážali. Povedal som, že pravoslávni si vystavali zvonicu, zakúpili 3 zvony a ako chrám, tak aj zvonicu im vzali gr. kat. násilím, a preto sme sa dožadovali toho, čo nám patrí podľa smerníc. Žiadal som aj o kontrolu podpisov zo Stropkova, ako dr. Murín žiadal zo Svidníka. Na moju požiadavku veľmi nešetrne reagoval predseda MNV zo Stropkova Ladislav Paňko, ktorý sa tiež toho jednania zúčastnil. Povedal, že on je predsedom Stropkova a že on sa nebude pýtať ani jedného, ani druhého farára, ale nedovolí, aby v „jednom košiari sa pásol baran a vlk". Menovaný nášho dp. Petra Cupera vyličil ako človeka, o ktorom sa môže povedať ako o „nežiadúcom elemente", lebo vraj poukázal na kontrarevolúciu v Stropkove, čo si on teda vyprosí a nedovolí,

aby Stropkovu niekto azda takú reklamu robil. Skoro 4 hodiny sa debatovalo o týchto dvoch farnostiach a výsledok: otázka predložená krajskej komisii na riešenie. Spomenutý predseda a dr. Murín vyšli s jedným a jednotným návrhom, ako by boli vopred dohovorení. Cuper musí uvoľniť faru, dá sa mu iný byt a jeho veriaci nech sa vyživujú nábožensky v Šandali – v obci 5 km vzdialenej od Stropkova, kde tiež násilím chrám prebrali gr. kat. i napriek tomu, že väčšina sa tam hlási k pravosláviu.

Samozrejme, my sme s takými ich „demokratickými a kresťanskými" návrhmi nesúhlasili. Pán dr. Murín napokon sa vyslovil takto, že on a ostatní páni gr. kat. farári nie sú a ani nikým nebudú rehabilitovaní, tak ich musí rehabilitovať komisia a svoje požiadavky kládol v zmysle status quo 1950.

Ja osobne som mal dojem, zvlášť, keď hovoril predseda MNV zo Stropkova Paňko, že nie som na komisii, kde jednajú ľudia na určitej úrovni, ale na nejakej zvade. Bolo to trápne počúvať a na žiaľ predsedajúci mu dovolil...

Dúfal som, že otázka mojej filiálky sa vyrieši. Je to obec, ktorá má vyše 200 duší a 1 chrám. Polovica obce sa hlási k pravosláviu a druhá polovica ku gr. kat. Komisia navrhovala spoločné užívanie chrámu. Dr. Murín nesúhlasil. Pravoslávni vraj tam majú svoj drevený kostol. Ja som poznamenal, že nie je tam žiadny kostol, ale drevená zvonica, ktorej základy zaberajú 4 m². Ak ani to komisia nemohla vyriešiť, poznamenal som, či nebude to zlé svetlo vrhať na komisiu, ak ani takú vec nevie vyriešiť ako spoločné užívanie kostola v obci, kde pravoslávni majú prevahu v počte duší asi o 20 nad 18 rokov.

Z komisie odišiel som sklamaný.

Doma som si zrevidoval celú činnosť komisie a zistil som, že bola a ešte aj je jednostranná, napomáha likvidácii pravoslávnej cirkvi. Dôkazy:

14. júla riešila otázku farností Svidníčka, Cernina, Kurimka, Šar. Štiavnik, Šemetkovce, Mlynárovce, Rovné, Lomné, Bukovec, Korunková, Medvedzie, Ladomírová, Vyš. Mirošov, Beňadikovce, Svidník. Všetky uvedené obce komisia navrhovala prideliť gr. kat. cirkvi okrem Vyš. Mirošova, Ladomírovej a Medvedzieho, i keď podpisy neboli len z Korunkovej a Šar. Štiavnika. Z Bukovca boli podpisy len na prezenčnej listine z verejnej schôdze, z Šemetkoviec, Cerniny, Svidničky, Kurimky a Lomného neboli žiadne podpisy a pravoslávna cirkev má byť v týchto obciach likvidovaná. Veď v Lomnom som zistil, že tam. pravoslávny duchovný má 32 prihlášok detí na náboženstvo pravoslávne. Ako ich mohol mať, keby nemal pravoslávnych veriacich?..."

Všetko sa koná pod psychickým nátlakom. A pod týmto pracujú aj tie okresné správne komisie.

26. októbra 1968 ráno okolo 9. hod. prišli podnapití muži a s ženami, spolu ich bolo asi 50 ľudí a neboli to iba Stropkovčania, ale niektorí z nich boli z vidieka, vtrhli do farskej budovy tak, že najprv vylámali dvere a napadli nášho duchovného, d. o. prot. Petra Cupera. Menovaný kňaz mal včelí úľ v dome a akurát ho prezeral v momente vlámania sa do jeho fary. Istý Stropkovčan ho udrel po ruke kolíkom a menovaný farár bez rozmýšľania hodil po ňom rámikom včiel, a sám utiekol. Už ani jeho rodina nemala miesta v dome za takých okolností. Takým spôsobom za súhlasu miestnych úradných činiteľov, ba možno povedať s požehnaním gr. kat. duchovného deložovali menovaného pravoslávneho kňaza s jeho 7 člennou rodinou. Nábytok mu vyviezli do bytovky. On bytovku neprijal, a preto som ho s rodinou zobral k sebe do Ladomírovej. Sám obývam so 7 člennou rodinou 2 izby a kuchyňu a s ním nás bolo všetkých 14 ľudí: 4 dospelých a 10 detí. **(Pokračovanie).**

Zo života prešovskej eparchie

Ustanovenie

● **D. o. Juraj Cuper** bol dňom 1. júna 1970 ustanovený za správcu pravoslávnej farnosti **Humenné.**

● **D. o. Vasiľ Šuliman,** novokňaz, bol ustanovený za správcu pravoslávnej farnosti **Gelnica** s povolením administrovať cirkevné obce **Kojšov a Závadka,** dňom 1. VIII. 1970.

Ustanovenie arcidekanov.

● Dňom 1. augusta 1970 boli ustanovení noví arcidekani pre tieto okresy: pre okres Humenné **d. o. prot. Michal Bega,** pre okres Prešov, Stará Ľubovňa a Vranov n/T. **d. o. Michal Kopčík** a pre okresy Spišská Nová Ves, Poprad **d. o. prot. Štefan Pružinský,** docent PBF.

Spoluužívanie chrámov.

● Podľa dohody medzi predstaviteľmi pravoslávnej a gréckokatolíckej cirkvi so súhlasom štátnych orgánov prešli ďalšie chrámy do spoločného užívania medzi veriacimi uvedených cirkví. Stalo sa tak dňa 19. VII. t. r. v **Čabinách** okr. Humenné, dňa 2. VIII. t. r. v **Kojšove** okr. Spišská Nová Ves, dňa 9. VIII. t. r. v **Závadke a vo Švermove** okr. Spišská Nová Ves. Veríme, že tento krok prispeje k ďalšej konsolidácii náboženského života na našich obciach.

Chrámový sviatok.

● Dňa 12. VII. t. r. vo Vyšnej Jablonke, v deň sviatku sv. apoštolov Petra a Pavla, oslávili chrámový sviatok, spojený s vysvätením chrámu po vymaľovaní vnútrajška chrámu, ktorú vykonal Preosvietený vladyka Nikolaj, biskup prešovský, v sprievode d. o. prot. G. Kuzana, spirituála PBF.

Radostná zvesť.

● **D. o. prot. Peter Cuper,** sa po dvoch rokoch **vrátil na faru do Stropkova.** Stalo sa tak dňa 29. VII. 1970. Neradi by sme písali o akomsi zadosťučinení, ale predsa sa tomu nie je možné vyhnúť. Iste všetci naši čitatelia pamätajú, ako sme pred dvomi rokmi písali o nevídanom bezpráví, spáchanom protisocialisticky zameranými živlami na tomto našom duchovnom, ktorého dav uniatov protizákonne vysťahoval z farskej budovy. Treba podotknúť, že budova fary je majetkom pravoslávnej cirkvi, a tak teda je v úplnom poriadku, keď v nej býva pravoslávny duchovný. Sme radi, že sa rieši i táto pálčivá **„otázka Stropkov".**

Naši pútnici.

● Skupina pravoslávnych duchovných z našej vlasti **navštívila v dňoch 17. VI.–5. VII. 1970 bratskú ruskú pravoslávnu cirkev na pozvanie Oddelenia zahraničných stykov pri Moskvoskom patriarcháte.** Z pražskej eparchie to bol d. o. prot. G. Putráš a br. Karel Haš, z prešovskej eparchie **d. o. prot. Michal Olexa, d. o. prot. Peter Cuper,** z michalovskej eparchie **d. o. prot. N. Ščerbej,** riaditeľ **ER a d. o. prot. Ivan Choma.** Pútnici navštívili celý rad chrámov **v Moskve, Leningrade, Kyjeve, Lvove a boli aj v staroslávnej Počajevskej lavre.** Tešíme sa, že nám napíšu pekné články o svojich dojmoch, lebo keď sa vrátili, vyjadrovali sa o bratskej krajine ZSSR i o ruskej pravoslávnej cirkvi len v superlatívoch. Vrátili sa osvieženi a poučení putovaním po stopách pravoslávia v Rusku a na Ukrajine, s novou chuťou do práce.

● **Dňa 3. VIII. t. r. odišla do ZSSR na pozvanie metropolitu kyjevského a haličského Filareta ďalšia skupina pravoslávnych duchovných** z prešovskej a michalovskej eparchie. I o ich pobyte budeme referovať v niektorom z budúcich čísiel nášho časopisu.

PRVÉ SV. PRIJÍMANIE

Dňa 21. júna t. r. v Michalovciach pristúpili deti k prvému svätému prijímaniu, pred ktorým prešli prípravou a výukou k prijatiu tejto Sviatosti.

Veľmi dojímavé bolo pri slávnostnej sv. liturgii, keď za spevu veriacich, rodičov, krstných rodičov a príbuzných:

„Vitaj mežd nami, Christe, vitaj!
Sčasťa jedine v sej čas hostiny,
V nevinnom serdci, serdci ditiny.
Ty naše solnce, žiťa i raj,
Vitaj mežd nami, Christe, vitaj!“

po prvý krát prijímali Telo a Krv samého Spasiteľa Isusa Christa.

Janko Berenda

Foto: Štofa

Obchod PETRA v Prešove už prijíma objednávky na Pravoslávny cirkevný kalendár na rok 1971.

PRVÉ SV. PRIJÍMANIE V ZEMPL. HRADIŠTI.

V nedeľu 21. júna t. r. v Zempl. Hradišti bola príjemná slávnosť, na ktorej deti po prvýkrát pristúpili k sv. prijímaniu. I napriek tomu, že v Zempl. Hradišti bolo a je mnoho prekážok, chrám dlhú dobu bol uzavretý a nebolo umožnené pravoslávnym veriacim sa duševne vyživať-posilňovať, ich viera neklesla a deti sa k prvému sv. prijímaniu pripravovali pri vyučovaní náboženstva. Veriaci a rodičia neustále prosili Hospoda našeho I. Christa vo svojich modlitbách, aby im požehnal a doprial im ich modlitby prinášať v ich chráme. Hospoď I. Christos ich modlitby vypočul. A splnili sa slová I. Christa: „Nechajte dietky, a nebráňte im prichádzať ku mne, lebo takýchto je Kráľovstvo nebeské!“

A tak v tú prekrásnu slnečnú nedeľu prišli deti v sprievode svojich rodičov a príbuzných aj ostatných veriacich do chrámu, aby prijali sv. Telo a Krv I. Christa, a tak sa s Ním zjednotili. Slávnostnú službu slúžili d. o. Sedlický a d. o. Ladislav Bilý, ktorí spoločne všetkým prvoprijímajúcim podali sv. dary — Telo a Krv Isusa Christa. Na pamiatku na prvé sv. prijímanie každému bol venovaný sv. obrázok poslednej večere. Potom sa v krátkej kázni k deťom prihovoril d. o. Sedlický, ktorý prosil rodičov, aby zvýšili svoju pozornosť na svoje deti, aby sa viac vyhýbali pokušeniu.